

Більш того, саме системно-синергетичний принцип у свою чергу об'єднує ці методологічні положення в таку ж саму складну та відкриту систему принципів спеціальної педагогіки.

Отже, поєднуючи класичний системний та синергетичний підходи в своїх дослідженнях, систематизуючи свої базові принципи на основі оновленого наукового дискурсу, спеціальна освіта як мультидисциплінарна наукова галузь реалізує їх у єдиному системно-синергетичного підході, що відображає новий епістемологічний рівень методології наукових досліджень.

Список літературних джерел:

1. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології : монографія. К.: „МП Леся”, 2009. 484 с.
2. Шевцов А. Г. Синергетичні принципи проектування педагогічного процесу як системи. Вища освіта України. 2003. № 2. С. 115-119.

Ярмола Наталія,

кандидат педагогічних наук,
заступник директора з наукової роботи,
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна

СПРЯМОВАНІСТЬ ЗМІСТУ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Соціальні, глобалізаційні та інтеграційні процеси, якими відзначені останні десятиліття світової історії, вплинули на зміну мети і завдань сучасної української освіти. Важливою умовою вдосконалення змісту освіти є подолання суперечності між суспільними вимогами щодо загальноосвітньої підготовки учнів з потребами та інтересами особистості.

У цьому контексті, однією з першочергових проблем сучасної освіти є розвиток, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами. Від її продуктивного розв'язання залежить ефективність практичної діяльності спеціальних та навчальних закладів з інклюзивним навчанням, реабілітаційних центрів щодо соціальної адаптації дітей цієї категорії [2].

Практична значущість даної проблеми пов'язана з визначенням такого

змісту освіти, форм, методів і дидактичних принципів, щоб навчання максимально сприяло розвитку психічних і фізичних можливостей кожної дитини, корекції та компенсації порушень психофізичного розвитку, формуванню гармонійно розвинутої особистості, готової до виконання різноманітних соціальних функцій.

В контексті сказаного, в центрі уваги сучасної освіти є активний пошук та розроблення інноваційних стратегій навчання учнів з особливими освітніми потребами, підготовка їх до самостійної життєдіяльності та формування життєвої компетентності для успішної подальшої соціальної адаптації.

Важливе місце у цьому процесі займає корекційно-розвивальна складова змісту навчання, яка забезпечує учнів необхідними комплексними знаннями, уміннями та навичками [1,4].

За твердженням академіка В. Синьова, саме корекційна складова освітнього процесу цілеспрямовано і послідовно поліпшує розвиток і соціалізацію особистості. Поруч з цим, за визначенням О. Хохліної, корекційно-розвивальна робота у системі освіти дітей з особливими потребами *«в широкому розумінні спрямовується на максимально можливе зростання дитини при засвоєнні суспільного досвіду, формування способу дій в умовах свідомої цілеспрямованої діяльності»* [3].

Провідним підходом у цьому процесі, зважаючи на вектори концепції Нової української школи є компетентнісний підхід, спрямований на оновлення змісту освіти, заснованого на формуванні необхідних життєвих компетентностей. Компетентнісний підхід визначає спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, водночас не заперечує ролі та значення знань. Акцентуючи увагу на здатності використовувати здобуті знання цей підхід визначає пріоритетним не поінформованість учня, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають за певних ситуацій: у пізнанні й поясненні явищ дійсності; під час засвоєння сучасних технологій; у стосунках з людьми, в етичних нормах; у практичному житті; в естетичному сприйнятті; при виборі професії й оцінюванні своєї готовності до навчання; за необхідності розв'язувати особисті проблеми: життєвого самовизначення, вибору способу життя тощо [1,3,4].

З огляду на сказане, визначення цілей формування ключових компетентностей в учнів має передувати добору певних знань: спочатку слід з'ясувати, для чого потрібні ці знання, а потім уже добирати зміст, освоєння якого дасть змогу здобути бажані результати.

Аналіз публікацій вказує на те, що ідеї компетентнісного підходу в освіті розглядаються науковцями (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун та ін.) як один з провідний напрямів удосконалення національної системи освіти, зокрема вказаними дослідниками розглянуто теоретичні та практичні питання реалізації компетентнісного підходу в змісті національної освіти.

З дидактичних позицій компетентнісний підхід виступає як принцип реорганізації змісту і процесу для досягнення зазначених цілей і оцінюється також як освітній результат – якість сучасної освіти. Основним освітнім результатом має стати не система знань, умінь і навичок, а набір ключових компетентностей в інтелектуальній, комунікативній, інформаційній, соціальній та інших сферах.

Зміст корекційно-розвивальної роботи, окрім компетентнісного спрямування, визначається з урахуванням особливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами, мети, завдань та напрямів такої роботи. В основі такого підходу лежить ідея становлення особистості, яка може самостійно приймати рішення, здатна діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи отримані знання, вміння та навички. Поруч з цим, корекційно-розвивальна складова, розглядається як підґрунтя для цілеспрямованого подолання чи послаблення порушень психофізичного розвитку, що знижує ефективність навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами, ускладнює процес оволодіння необхідними для них знаннями, вміннями, навичками, становлення поведінки, соціалізації особистості.

Від наявності корекційно-розвивальної складової в змісті освіти дітей з особливими освітніми потребами залежить успішність перебігу компенсаторних процесів та, значною мірою якість навчання та рівень особистісного розвитку цих дітей.

Методологічні підходи і теоретичні засади розробки проблеми навчання та

виховання дітей з особливими освітніми потребами закладено у фундаментальних класичних і сучасних наукових дослідженнях В. Бондаря, І. Бега, Л. Виготського, Т. Власової, А. Висоцької, А. Граборова, Н. Долгобородової, І. Дмитрієвої, Г. Дульнєва, О. Дячкова, І. Єременка, С. Забрамної, Х. Замського, М. Кузьміцької, В. Липи, В. Лубовського, М. Малофєєва, М. Певзнер, В. Петрової, С. Рубінштейн, В. Синьова, Н. Стадненко, М. Супруна, І. Татьянчикової, О. Хохліної, Г. Мерсіянової, Н. Ярмоли [1,4]. У своїх дослідженнях вчені підкреслюють виняткову значущість корекційно-розвивальної роботи, що має впливати на особистість в цілому і виявлятися у єдності таких її компонентів, як пізнавальні й емоційно-вольові психічні процеси; досвід (знання, вміння, навички); спрямованість поведінки, а також має бути розрахована на тривалий час.

Корекційно-розвивальна робота здійснюється засобами педагогічного процесу – змістом, методикою, організаційними формами, а педагогічний процес, мета якого корекція розвитку дитини, визначається як корекційно-спрямоване навчання чи корекційно-спрямоване виховання.

Список літературних джерел:

1. Тороп К. С., Ярмола, Н. А. Реалізація компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-032-2-40>

2. Сак Т. В. Організація навчального процесу в інклюзивному класі / Т. В. Сак // Дефектологія. – 2011. – № 2. – С. 8–12.

3. Хохліна О.П. До проблеми суті корекційно-розвивальної роботи в спеціальному освітньому закладі / О.П.Хохліна // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова.– Вип. V. В 2-х т., том 1. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2015. – С.323-333.

4. Ярмола, Н. А., Тороп К. С. Системоутворювальна роль компетентностей в організації навчального процесу для дітей з особливими потребами / Н. А. Ярмола, К. С. Тороп // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. – Випуск 40. – С. 99-106. – <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.15>